

Macedonië

Vlinders in het Galičica National Park

Tekst: Joep Steur In het voormalige Joegoslavië waren de stad Ohrid en het gelijknamige meer zeer populair onder Nederlandse vakantiegangers. Toen het grote Balkanland begin jaren '90 uit elkaar viel, bleven de toeristen echter massaal weg. Inmiddels is de voormalige zuidelijkste deelstaat Macedonië al weer een poos onafhankelijk en mag de regio zich wederom verheugen op een toenemende belangstelling. En het zijn wederom de Nederlanders die in Ohrid de hoofdmoot uitmaken van de buitenlandse bezoekers. Voor de natuurliefhebber is een bezoek aan het Galičica National Park haast onvermijdelijk want de stad is er vrijwel tegenaan 'geplakt'.

Het karstgebergte Galičica ($\pm 227 \text{ km}^2$) is een van de drie nationale parken van Macedonië. De ligging is werkelijk spectaculair: westelijk het vriendelijke Meer van Ohrid, oostelijk het ruigere Grote Prespameer, noordelijk het historische Ohrid en in het zuiden het nog steeds mysterieuze Albanië. De verschillende ecosystemen in Galičica zijn verantwoordelijk voor de aanwezigheid van meer dan duizend plantensoorten, waaronder talrijke endemen. Deze uitbundige flora zorgt op zijn beurt weer voor een rijk insectenleven met maar liefst 166 dagvlindersoorten. Verder leven er ook talloze andere dieren waarvan het nationale symbool de Balkanlynx de bijzonderste is. Een uitgebreid bewegwijzerd netwerk van wandel- en mountainbikepaden maakt het de natuurgenieter en sportieveling aantrekkelijk om het gebied te doorkruisen. Wij bezochten dit gebied van 30 mei tot 7 juni 2012.

Peštani-Elšani

Onze eerste wandeling start vanuit onze standplaats Peštani (869 m), direct gelegen aan het Meer van Ohrid. Het is een van de 18 dorpen en gehuchten die in het park liggen. Een gedeelte van Galičica is privébezit en dat verklaart tevens ook de aanwezigheid van kuddes schapen en geiten, kleine akkers, weiljes en wijngaarden. Zodra we het kleine centrum van Peštani hebben verlaten, begint het wandelpad naar boven te kronkelen via bloemrijke weiljes en beschutte bospaadjes. Krakkemikkige houten varkenscotten liggen verstopt in het weelderige groen en op houten palen van hekken zijn plastic flessen geplaatst om houtrot tegen te gaan. Onze route is gemarkeerd met roodwitte verf, aangebracht op een steen of boom; soms loop je die achteloos voorbij. Het weer is gelukkig goed en de vooruitzichten zijn overwegend positief. De week vóór onze komst was het namelijk behoorlijk koud en nat in de regio met als resultaat dat de vlinders in eerste instantie nog maar mondjesmaat vliegen. Dit wordt gelukkig ruimschoots gecompenseerd door de uitbundige orchideeënpracht

die zich (later dan normaal) openbaart in Galičica. Spinnenorchis, sniporchis en harlekijn versieren de graslandjes. Maar het zijn vooral de stevig uit de kluiten gewassen purperorchissen die op vele plekken te bewonderen zijn.

Regelmatig ontmoeten we de *Euplocamus anthracinalis*, een nogal forse donkerbruine microvlinder met witte vlekken waarvan het mannetje getooid is met opvallende plumeau-achtige antennes. Hij heeft een trillende, langzame vlucht. Hoewel we geen grote hoeveelheden dagvlinders te zien krijgen mogen we wat het aantal soorten betreft beslist niet klagen. Naast de veelal gewonere soorten zien we de oostelijke pijpbloemvlinder (die zich graag in gecultiveerd gebied ophoudt), adonisblauwtje, oostelijk staartblauwtje, groot geaderd witje en knoopkruidparelmoervlinder. In de omgeving van Elšani (892 m) liggen uitgestrekte bossen op rotsachtig terrein. Deze bestaan uit zowel naaldbossen met weinig ondergroei alsook indrukwekkende eikenbossen met een rijke botanie. Deze laatste zijn vanzelfsprekend veel rijker qua vlinders.

Korita-Peštani

Zuidelijk van Peštani bevinden zich rotsachtige kalkrijke hellingen met steenkers (*Aethionema spp.*) waar het zwavelig oranjetipje vliegt. Dit witje houdt van open terrein met lichte vegetatie en is in Europa slechts bekend van Macedonië en enkele van zijn buurlanden. Ten oosten van Trpeica gaat de verharde weg via enkele haarspeldbochten de hoogte in en krijgen we een adembenemend uitzicht over het Meer van Ohrid. Hier, niet ver van Korita, start een gemakkelijk breed wandelpad dat rechtstreeks eindigt in Peštani (6.6 km). Er hoeft dit keer niet geklommen te worden want de route gaat van hoog naar laag.

In de morgen glinsteren de dauwdruppels nog op het land en houden de dagvlinders zich schuil tussen de begroeiing. We zitten op ongeveer 1400 m hoogte en de zon moet nog beginnen met het opwarmen van de omgeving. Met gemak benaderen we zilvervlek, heideblauwtje, klaverblauwtje, voorjaarserebia en turks hooibeestje.

Na een poos bereiken we een brede serene vallei vol met bloemen, Pole Doline genaamd, en een klein kerkje: Sveti Spas. In de verte horen we gedonder; mocht het weer slecht worden dan is dit kleine gebedshuis een ideale schuilplaats. Vlakbij bevindt zich een grote poel helemaal bedekt met witte ranonkels. Van een afstand lijkt het wel een fata morgana. Delicate witte vogelmelkbloempjes, forse witte klavers en tal van andere planten verfraaien het landschap. De zuidelijke luzernevlinder kan men niet verwarren met de oostelijke of onze 'eigen' gele luzernevlinder daar de laatste twee hier niet voorkomen. Een heel gepuzzel blijven wel de spikkeldikkopjes die met enkele soorten zijn vertegenwoordigd in Galičica Nationaal Park. We identificeren bretons, geelband- en voorjaarsspikkeldikkopje en aardbeivlinder. Overdag actieve nachtvlinders als bruine daguil en boterbloempje passeren ons regelma-

Afra Steur

De rotsachtige kust van het eilandje Golem Grad.

Joep Steur

Zwarte apollovlinder.

tig. Als we weer bijna in Peštani arriveren lopen we nog een mannetje van het in Europa bedreigde vetkruidblauwtje tegen het lijf. Het betreft hier de ondersoort lariana.

Golem Grad

In het Grote Prespameer ligt het enige eiland dat Macedonië rijk is. Het heet Golem Grad en dat betekent letterlijk Grote Stad. Onder toeristen is het onbewoonde eilandje van ongeveer 20 ha beter bekend als het Slangeneiland (er leven veel waterslangen) of Pelikaneneiland (vanwege de aanwezige pelikanen). Via bootjes is het bereikbaar vanaf de Macedonische dorpjes Stenje en Konjsko. Albanië en Griekenland liggen slechts op een steenworp afstand en daarom was het tijdens de Joegoslavische periode moeilijk om

Afra Steur

Vlinders op uitwerpselen.

deze strategische plek te bezoeken. Toen Golem Grad onderdeel werd van het Galičica Nationaal Park zijn de restricties qua bezoekersaantallen gebleven om de kwetsbare unieke flora en fauna te beschermen. Een groot deel van het eiland is bedekt met een oud en grillig griekse jeneverbes-bos (*Juniperus excelsa*). Opvallend zijn de groene wolfsmelkplanten die vooral aan de rotsachtige kust groeien. In vroeger tijden lieten inwoners van het 2 km verderop gelegen Komsjko hun schapen en geiten enkele maanden per jaar los op het eilandje vanwege het milde klimaat en het ontbreken van roofdieren. De dieren verspreidden via hun uitwerpselen onbewust de griekse jeneverbes-zaden naar vruchtbare plekken en garandeerden zo het voortbestaan van het bos. Bij afwezigheid van deze grazers kan het bos zich heden ten dage niet meer verjongen en bovendien brengt de grote kolonie aalscholvers de bomen schade toe door ze onder te poepen. Ondanks de geïsoleerdheid komen we toch twee dagvlindersoorten tegen: het bruin blauwtje en de argusvlinder. Laatstgenoemde zou de afstand vanaf het vasteland kunnen vliegen; het bruin blauwtje zou met menselijk dan wel dierlijk transport het eilandje kunnen hebben bereikt.

Voor de cultuurgeïnteresseerden zijn er nog enkele oude ruïnes uit diverse perioden te bewonderen alsook een mooi oud kerkje.

Ramne

In het noorden van Galičica National Park, niet ver van Ohrid, ligt het idyllische Ramne (964 m), een half verlaten bergdorpje. Vanaf de fontein met bergwater

besluiten we de hoogte in te gaan en al na tien minuten lopen bereiken we de eerste bloemrijke weidjes die met struweel omgeven zijn. Vals heideblauwtje, oostelijk kalkgraslanddikkopje en oostelijk staartblauwtje houden zich in deze warme rotsachtige omgeving op. Het brede, stenige pad slingert zich via een bos de hoogte in en na een poos is Ohrid gekrompen tot een soort Madurodam.

Een 'kolibrievlinder' snoept in de berm vliegenvlug wat nectar. Heel snel wordt 'ie op de foto gezet en dan blijkt na bestudering van de display dat het om een glasvleugelpijlstaart gaat. Het oostelijk tijmblauwtje laat zich ook nog vluchtig zien. Inmiddels is de klim minder steil geworden en zijn we in een schitterend bloemenparadijsje beland met tragant, vogelwikke, tijm en pekanjer. Tussen al dat roze, purper en violet foerageren onder andere koningspage, veldparelmoervlinder, moerasparelmoervlinder en dagpauwoog. Aangrenzend bevindt zich een loofbos met een bijzondere verrassing. Helemaal ingeklemd door het bos ontdekken we een vochtig grasland met een totaal andere flora: boterbloemen, madeliefjes, weegbree en pluizenbollen van uitgebloeide paardenbloemen laten ons weten dat hier de lente nog maar net begonnen is. Bij een wilg groeien de reusachtige bladeren van het groot hoeblad. Van hieruit lijkt zich een beekje te ontspringen. Mannelijke sleutelbloemvlinders houden felle luchtgevechten met elkaar en met andere grotere vlinders. Verse moerasparelmoervlinders zijn op zoek naar nectarplanten terwijl oranjetipjes rusteloos door blijven fladderen. Het zal vlindersaars niet verbazen dat zulke plekken veel tijd opslokken.

Velestovo-Peštani

Zuidelijk van Ramne ligt het bergdorpje Velestovo (± 1100 m). Op een houten paal zijn drie borden bevestigd die elk een wandelroute aangeven. Wij kiezen voor het pad dat bergafwaarts gaat. In de beboste hellingen en dalen vallen de uit Noord-Amerika afkomstige robinia's al van verre op. De bomen van de valse acacia, zoals deze exoot ook wel wordt genoemd, zijn in dit jaargetijde zwaarbeladen met trossen witte bloemen. De zoete geur van deze vlinderbloemige verleidt talloze insecten tot een bezoek. Vele bestanddelen van deze boom zijn overigens giftig. Het stenige zandpad is vaak steil met aan een kant een steile afgrond. Eenmaal beneden aanbeland steken we een wildstromende bosbeek over en komen we bij een eenzaam huis met een waterbron. In een muurtje zit een nis waarin een orthodoxe Maria-icoon en twee witte drinkmokken zijn geplaatst. Enkele bruin dikkopjes zitten in de nis of zwermen er omheen.

De tocht gaat verder langs bontgekleurde bloemenveldjes, wijngaardjes en zonnige bosranden. Het Meer van Ohrid fungeert wederom als ons kompas. Piepkleine gehuchtjes liggen er verlaten bij, maar de goed onderhouden akkertjes en bijenkasten verraden menselijke activiteiten. Tweekleurige en toortsparemoervlinder voegen we onderweg aan ons lijstje toe. Midden op het wandelpad droogt een pas uitgekomen groot geaderd witje zijn vleugels terwijl op de achtergrond een oud boerenechtpaar zijn moestuin aan het bewerken is. In de verte staat een eenzaam kerkje. Het is zonnig en warm en daarom hebben zich vele dagvlinders verzameld bij waterpoeltjes en modderige plekjes. Koningspage, bosparemoervlinder en geelsprietdikkopje lessen hun dorst tussen de diverse blauwtjes die de boventoon voeren. Geitenhoeders en paddenstoelenplukkers zijn de weinige lokale bewoners die we tegenkomen en ook buitenlandse toeristen zien we bijna niet. Een verharde weg brengt ons linea recta naar het meer. Op een verhoogde wei houdt een Macedonische herder ons in de gaten terwijl zijn baasje even verderop bij de schaapskudde loopt. Deze typische grote schaareshond doet zijn werk nog steeds in delen van Macedonië en Servië. Langs een rotswand groeit vetkruid en dus is het niet echt toevallig dat ook enkele vetkruidblauwtjes zich laten zien. Via de auto-weg langs Dolno Konjsko, Lagadin en Elšani belanden we uiteindelijk weer in Peštani.

Dva Jabori-trail

Deze route start bij Ervenika Niva met een geasfalteerd weggetje. Na een korte wandeling kan men, zittend op en bankje, genieten van een fraai uitzicht over het Grote Prespameer. Niet lang daarna gaat het traject over in een brede zandweg en belanden we in een sub-alpienachtig landschap. Massaal bloeiende witte en gele affodils geven ons het gevoel alsof we in een exotische botanische tuin zijn beland. Ook wilde irissen, blauwe druifjes en orchideeën trekken onze aandacht. Maar bij vlinders zijn al deze prachtige bloe-

men niet zo populair; die geven de voorkeur aan het gewonere spul en bovendien heeft de warmte van de afgelopen dagen veel vlindersoorten dorstig gemaakt. Het zijn dan ook vooral de vochtige plekken op de zandweg en dierlijke uitwerpselen waar we naar moeten kijken. Niet zelden zitten hier vele tientallen vlinders bij elkaar. Deze drinkgezelschappen bestaan hier hoofdzakelijk uit blauwtjes en dikkopjes. En van die twee families domineren klaverblauwtjes en aardbeivlinders. Daartussen zitten veldparelmoervlinder, moerasparelmoervlinder, kleine vos, voorjaarserebia, bloemenblauwtje, oostelijk tijmblauwtje, oostelijk saffierblauwtje (*f. brethertoni*) met vaak blauwe pupilletjes op de onderzijde van de achtervleugel), zuidelijk dwergblauwtje, balkan bruin blauwtje, boomblauwtje, kaasjeskruiddikkopje en bruin dikkopje. Tussen al die dagvlinders spotten we ook nog een gele spanner, het boterbloempje. Het vele 'blauw' geeft duidelijk aan dat het drinkgelag een typische mannenaangelegenheid is.

Vlakbij Asandura is het Huis-Sharboica (1470 m) waar zich aan de rand van een bos een vochtige helling bevindt, waar de zwarte apollovlinder in aantallen rondvliegt. De vlinders vliegen laag over de vegetatie en af en toe nemen ze een paar seconden de tijd voor wat bloembezoek. De weg splitst zich hier en we zien enkele groengele borden met fietsinformatie over de diverse bestemmingen. We besluiten wijselijk terug te keren omdat we op de heenweg bij te veel interessante plekjes waren blijven hangen en we maar te voet zijn.

Ohrid

De Nederlandse schrijver A. den Doolaard, die zich in deze contreien ophield, heeft in het Jeruzalem van de Balkan - zoals de bijnaam van Ohrid luidt - een monument gekregen. Maar de stad heeft ook een link naar de vlinderwereld. Het kastanjemineermotje (*Cameraria ohridella*), dat zo kan huishouden onder de witte paardenkastanje, is naar Ohrid vernoemd. Deze fijngetekende, kleine microvlinder komt ook in Nederland voor. Vergeet trouwens niet het wereldberoemde klooster Sveti Naum te bezoeken met zijn statige pauwen en verkoelende waterbronnen, want ook dit spirituele pareltje vlakbij de grens met Albanië behoort tot Galičica National Park.

Bloemenpracht langs de Dva Jabori-trail

Afra Steur

DE DOOR ONS WAARGENOMEN DAGVLINDERS TUSSEN 30 MEI EN 7 JUNI 2012 :

<i>Carcharodus alceae</i>	Kaasjeskruidkoppje
<i>Erynnis tages</i>	Bruin dikkopje
<i>Pyrgus armoricanus</i>	Bretons spikkeldikkopje
<i>Pyrgus malvae</i>	Aardbeivlinder
<i>Pyrgus serratulae f. major</i>	Voorjaarsspikkeldikkopje
<i>Pyrgus sidae</i>	Geelbandspikkeldikkopje
<i>Spialia orbifer</i>	Oostelijk kalkgraslanddikkopje
<i>Thymelicus sylvestris</i>	Geelsprietdikkopje
Grote pages	
<i>Iphiclides podalirius</i>	Koningspage
<i>Papilio machaon</i>	Koninginnenpage
<i>Parnassius mnemosyne</i>	Zwarte apollovlinder
<i>Zerynthia cerisy</i>	Oostelijke pijpbloemvlinder
Witjes	
<i>Anthocharis cardamines</i>	Oranjetipje
<i>Anthocharis gruneri</i>	Zwavelig oranjetipje
<i>Aporia crataegi</i>	Groot geaderd witje
<i>Colias croceus</i>	Oranje luzernevlinder
<i>Colias alfacariensis</i>	Zuidelijke luzernevlinder
<i>Gonepteryx rhamni</i>	Citroenvlinder
<i>Leptidea sinapis</i>	Boswitje
<i>Pieris rapae</i>	Klein koolwitje
Vuurvlinders	
<i>Lycaena phlaeas</i>	Kleine vuurvlinder
Kleine pages	
<i>Callophrys rubi</i>	Groentje
<i>Prachtvlinders</i>	
<i>Hamearis lucina</i>	Sleutelbloemvlinder
Blauwtjes	
<i>Aricia agestis</i>	Bruin blauwtje
<i>Aricia anteros</i>	Balkan bruin blauwtje
<i>Celastrina argiolus</i>	Boomblauwtje
<i>Cupido decolorata</i>	Oostelijk staartblauwtje
<i>Cupido minimus</i>	Dwergblauwtje
<i>Cupido osiris</i>	Zuidelijk dwergblauwtje
<i>Glaucopteryx alexis</i>	Bloemenblauwtje

<i>Plebejus argus</i>	Heideblauwtje
<i>Plebejus idas magnagraeca</i>	Vals heideblauwtje
<i>Plebejus pylaon f. brethertoni</i>	Oostelijk saffierblauwtje
<i>Polyommatus bellargus</i>	Adonisblauwtje
<i>Polyommatus icarus</i>	Icarusblauwtje
<i>Polyommatus semiargus</i>	Klaverblauwtje
<i>Pseudophilotes vicrama</i>	Oostelijk tijmblauwtje
<i>Scolitantides orion lariana</i>	Vetkruidblauwtje
Vossen	
<i>Aglais io</i>	Dagpauwoog
<i>Aglais urticae</i>	Kleine vos
<i>Polygonia c-album</i>	Gehakelde aurelia {rups}
<i>Vanessa cardui</i>	Distelvlinder
Parelmoervlinders	
<i>Boloria euphrosyne</i>	Zilvervlek
<i>Euphydryas aurinia</i>	Moerasparelmoervlinder
<i>Issoria lathonia</i>	Kleine parelmoervlinder
<i>Melitaea athalia</i>	Bosparelmoervlinder
<i>Melitaea cinxia</i>	Veldparelmoervlinder
<i>Melitaea didyma</i>	Tweekleurige parelmoervlinder
<i>Melitaea phoebe</i>	Knoopkruidparelmoervlinder
<i>Melitaea trivialis</i>	Toortsparelmoervlinder
Zandoogjes	
<i>Coenonympha leander</i>	Turks hooibeestje
<i>Coenonympha pamphilus</i>	Hooibeestje
<i>Erebia medusa</i>	Voorjaarserebia
<i>Lasiommata maera</i>	Rotsvlinder
<i>Lasiommata megera</i>	Argusvlinder
<i>Maniola jurtina</i>	Bruin zandoogje
<i>Pararge aegeria</i>	Bont zandoogje

Literatuur

Jakšić, P. en Schaidler, P. (1989) Die Tagfalter von jugoslawisch Mazedonien.

Van Swaay, C. en Warren, M. (2003) Prime Butterfly Areas in Europe. Krapč et al, Butterflies of Galičica National Park.